

Obiskovalci zahtevajo otvoritev servisov

Osnovna naloga prve revijalne razstave »Družina in gospodinjstvo«, organizirane v okviru Zagrebskega velesejma, je bila prikazati na enem kraju razne možnosti za ustanavljanje servisnih služb, ki lahko prispevajo k poenostavitvi del v gospodinjstvu in olajšanju položaja ženske, gospodinje. Če vzamemo v celoti, je razstava to nalogo izpolnila. Prikazane servisne službe (o katerih smo poročali v 16. številki našega lista) so zajele vse vrste uslug v raznih kombinacijah (v celoti ali samo delno s postopnim dopolnjevanjem in povečevanjem servisa), pač po gospodarskih možnostih in potrebah posameznih stanovanjskih skupnosti, naselij, zadrug in krajev. Organizatorji so si prizadevali, da bi prikazali na razstavi možnosti za ustanavljanje servisnih služb v raznih naseljih; razen drugega so razstavili trgovinske, obrtne in uslužnostne servise (otroški vrtci in dnevni domovi, uslužnostne kuhinje, pralnice in podobno), nadalje kuhinje za gospodinjstva in sodobno urejene spalnice, zadržne pekar-

ne, kurnike, drevesnice, poskusne vaške kuhinje, aparate za gospodinjstvo itd.

Ceprav zmogljivost in stanje zagrebskega električnega omrežja ni dopuščalo, da bi v razstavljenih službah stalno demonstrirali njihov namen in možnosti, so občasne demonstracije, ki so jih prirejali večkrat na dan, omogočile večini obiskovalcev, da so se seznanili z delovanjem prikazanih služb. Dober pregled in možnost, da se obiskovalci na kraju samem seznanijo z delovanjem služb, strojev in aparatov, sta bila v vsakem primeru ena izmed osnov, da so bile na razstavi sklenjene tudi pogodbe, čeprav to ni bil njen smoter.

Dva zanimiva razstavljavca

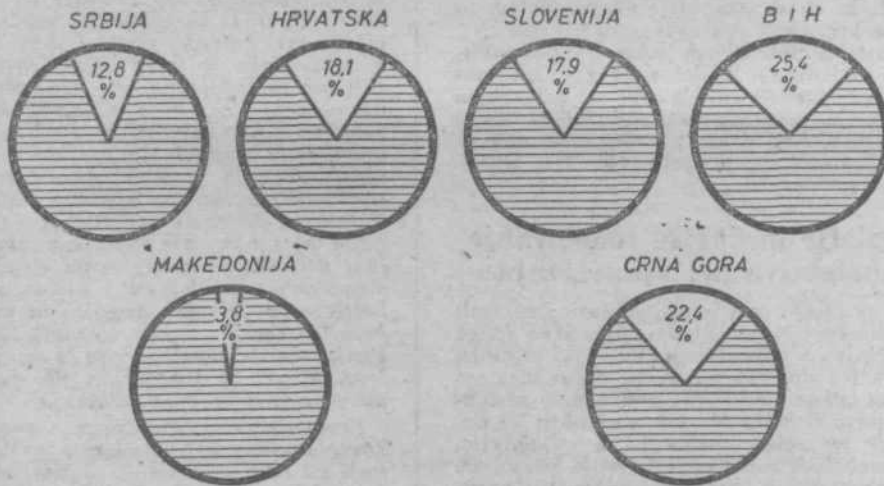
Bilo bi nevhvaležno, če bi se spuščali v oceno, kateri del razstave je zbudil največje zanimanje obiskovalcev (anketa kaže, da so to bili servisi in gospodinjstvi aparati), vendar je mogoče reči, da sta bila posebno dva razstavljavca opažena:

eden zaradi namena in dejstva, da je v praksi pokazal dobre rezultate, a drugi, katerega proizvodi so zbujaali pozornost prav tistih, če tako rečemo, novih kupev (stanovanjskih skupnosti, ljudskih odborov in podjetij). Prvi od teh je bila uslužnostna kuhinja okrajnega centra za pospeševanje gospodinjstva v Kutini. Kuhinja je sodobno opremljena: instalacije, štedilnik, kredenca in drugo je razmešeno tako, da je gospodinjki mogoče opraviti dela s čim manj napora in časa. Prednost tega razstavnega predmeta je bila v tem, da se je v praksi že uporabljal. Razstavljavca je namreč pokazal kuhinjo, ki služi za praktični del pouka na seminarjih. Okrajni center za pospeševanje gospodinjstva v Kutini, ki je eden izmed najbolj uspešnih na Hrvaškem, organizira te seminarje za izobraževanje žensk gospodinj in učiteljev osemletnih in osnovnih šol, ki delujejo v občinskih centrih za pospeševanje gospodinjstva. Nedyvomno je, da bi bil uspeh razstave večji, če bi bilo takih razstavljavcev več, kar se bo v prihodnjih letih prakticalo.

Drugi razstavljavca v okviru razstave — »Hidromontaža« iz Maribora je pokazala vse vrste pralnic, sušilnic in likalnic perila (posebnih ali ločenih), prilagojenih potrošnikom (za servise, dnevna zavetišča, podjetja, gostinske objekte, šole, posameznike). Vodo je mogoče v pralnicah ogrevati na več načinov: z neposrednim in posrednim parnim ogrevanjem, z ogrevanjem z električno in plinom kakor tudi s kurjenjem premoga in drv v vzdanih kuriščih, kar dopušča uporabo aparatov v vseh razmerah. Pomemben podatek je tudi to, da so vsi razstavljeni aparati domače konstrukcije, izdelani iz domačega materiala in da je manipuliranje z njimi preprosto. Cena se giblje od 50 do več sto tisoč dinarjev. Take aparate so kupili številna industrijska in gostinska podjetja kakor tudi nekatere stanovanjske skupnosti in kmetijske zadruge, posebno v Sloveniji. Na razstavi so se zanje zainteresirali, ali pa so jih že kupili, številni ljudski odbori, stanovanjske skupnosti in podjetja.

KOMUNE V ŠTEVILKAH

DELAVCI, KI STANUJEJO IZVEN KRAJA, V KATEREM DELAJO

Oddaljenost kraja stanovanja od kraja dela je lahko večstranskega pomena, ker glede na to, da neposredno vpliva na možnosti počitka, razvedrila, strokovne izobrazbe itd., vpliva na določen način tudi na delovni učinek in delovno storilnost. To ima lahko posledice posebno tam, kjer so prometne razmere slabe, ker delavec, ki daleč stanuje, ne more obiskovati delavske univerze, raznih seminarjev in tečajev, otežkočeno mu je delo v organiziranih delavskih samoupravljanjih in v družbenem življenju komun itd. Po drugi strani obremenjuje prevozni stroški neposredno osebne prejemke kakor tudi proizvodne stroške v podjetjih in ustanovah.

Zelo nagel razvoj, posebno industrije, v povojnih letih ter v zvezi s tem veliko pretakanje aktivnega prebivalstva iz kmetijstva v industrijo in druge nezemeljske dejavnosti v mestih, brez enako nagle graditve prometa in drugih objektov standarda, sta vplivala, da je oddaljenost kraja stanovanja od kraja dela kakor tudi odstotek osebja, ki stanuje izven kraja, v katerem dela, precej visok.

Po podatkih neke ankete, ki jo je izvedel Zvezni urad za statistiko v 2512 podjetjih iz 75 mest in mestnih naselij, znaša število takih delavcev 120.083 ali 16,3 odstotka skupno zaposlenega osebja v anketiranih podjetjih. Po republikah je skupno število delavcev, ki stanujejo izven kraja dela (katerih odstotek je v razmerju do zaposlenega osebja v anketiranih podjetjih prikazan v grafikonu) naslednje: v Srbiji 33.362, na Hrvaškem 37.985, v Sloveniji 29.909, v Bosni in Hercegovini 22.821, v Makedoniji 1700 in v Črni gori 3306.

Odstotek delavcev, ki stanujejo izven kraja dela, je posebno velik v Čakcu, kjer znaša 74,1 odstotka skupno zaposlenih, v Čakovcu 59,9, v Doboju 55,2, v Tuzli 51,8, v Šibeniku 50,2, v Ivangradu 50, v Slavonkem Brodu in Varaždinu 47,8 odstotka itd. Po istem viru je znatna tudi povprečna oddaljenost kraja stanovanja od kraja dela. V Beogradu znaša na primer 37 km, v Zagrebu 29,7, v Ljubljani 27, v Sarajevu 26,7, v Sisku 25, v Splitu 23,1, v Tuzli 22,1 km itd. Iz tega izhaja, da je odstotek delavcev, ki stanujejo več kakor 20 in 30 km daleč od kraja dela v večini mest in industrijskih krajev precej visok.

Sedanje stanje opozarja na potrebo po hitrejši gradnji stanovanj v mestih in industrijskih krajih, posebno pa po izboljšanju prometa. Ta dejstva bodo gotovo tudi predmet posebnih analiz v perspektivnih planih podjetij in komun, ker pričajo ne samo o potrebi izboljšanja delovnih pogojev, temveč so tudi neposredno vezana na povečanje proizvodnje in produktivnosti.

Kaj pravijo obiskovalci

V okviru razstave je bila organizirana tudi anketa z dvema vrstama listkov. Prvi listek je vseboval tri standardna vprašanja in ga je dobil vsak obiskovalec. Drugi listek je obsegal približno 50 vprašanj o potrošnji konfekcije, živil, gospodinjstvih aparatov in pohištva kakor tudi o mnenju potrošnikov o kakovosti, načinu pakiranja in cenah teh predmetov. Na vprašanja so odgovarjali izbrani obiskovalci raznih poklicev, starosti in iz raznih krajev.

Zanimivo je, da poudarja večina obiskovalcev potrebo po organiziranju takih razstav tako, da bi jih stalno dopolnjevali s praktičnimi izkušnjami kakor tudi potrebo po ustanavljanju servisov, in to največ za pranje perila in pripravlanje hrane. Obiskovalci se ugodno izražajo o kakovosti izdelkov domače industrije, niso pa vedno zadovoljni s cenami. Več anketiranih obiskovalcev se je izjavilo za izdelovanje sodobnih tipov kuhinj in pohištva tako, da bi jih izdelovali v delih ki bi jih bilo mogoče dopoljevati. Obiskovalci poudarjajo, da bi se industrija sedaj že morala lotiti serijskega izdelovanja pohištva. S.